ОЦІНЮВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПРОФІЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД Й УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Олександр МАЛИХІН, д.пед.н., проф.,
член-кореспондент НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0001-6042-6298

Інна ЛІПЧЕВСЬКА, PhD, ст. досл.
Інститут педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0002-6901-5863

Розвиток критичного мислення є одним із пріоритетів сучасної освіти. У Державному стандарті профільної середньої освіти (2024 р.) уміння критично і системно мислити визначено як одне з наскрізних умінь, обов'язкових для формування й розвитку в здобувачів освіти. У зв'язку з цим актуалізується потреба в надійних інструментах оцінювання, які б давали змогу об'єктивно визначати рівень його сформованості.

Міжнародна освітня практика накопичила значний досвід створення й використання валідованих методик, спрямованих на оцінювання різних аспектів критичного мислення – від когнітивних умінь і диспозицій до якості аргументації, а також визначення характеристик освітнього середовища, що стимулює мисленнєву діяльність. Аналіз цих інструментів дає змогу окреслити концептуальні та методичні орієнтири для розроблення вітчизняної системи оцінювання критичного мислення в профільній середній освіті України.

Серед проаналізованих інструментів найбільш перспективним для широкого скринінгового оцінювання сформованості критичного мислення здобувачів профільної середньої освіти є Cornell Critical Thinking Test Level X. Його розроблено для учнів 5–12 класів, а зміст завдань охоплює індукцію, дедукцію, оцінювання достовірності джерел та виявлення прихованих припущень.

Для поглибленого діагностичного оцінювання сформованості критичного мислення здобувачів профільної середньої освіти доцільним є використання California Critical Thinking Skills Test (CCTST) у поєднанні з California Critical Thinking Disposition Inventory (CCTDI). CCTST забезпечує деталізовану характеристику когнітивних умінь критичного мислення, тоді як CCTDI дає змогу оцінити диспозиційну готовність здобувача освіти до пошуку обґрунтованих рішень, відкритості до альтернативних поглядів і системного аналізу інформації. Комплексне використання цих

інструментів дає змогу отримати більш цілісне уявлення про рівень сформованості критичного мислення особистості.

Для формувального оцінювання значний потенціал мають Holistic Critical Thinking Scoring Rubric (HCTSR) та Teaching for Thinking Student Course Evaluation Form. HCTSR застосовується для оцінювання якості міркувань, представлених у письмових роботах, дослідницьких проєктах, презентаціях і дебатах. Teaching for Thinking Student Course Evaluation Form дає змогу отримати зворотний зв'язок від здобувачів профільної середньої освіти щодо того, наскільки зміст і методика навчання сприяють розвитку їхнього критичного мислення. Використання цих інструментів посилює формувальний потенціал оцінювання та надає додаткові дані для вдосконалення освітнього процесу.

Водночас, жоден із розглянутих інструментів не має підтвердженої офіційної україномовної версії. Тому їх упровадження у вітчизняну освітню практику потребує поетапної адаптації, яка охоплює переклад, експертну оцінку змістової відповідності, локальне пілотування, перевірку психометричних характеристик і, за потреби, підготовку педагогів та експертів-оцінювачів.

Міжнародний досвід свідчить, що найбільш методологічно обґрунтованим підходом до оцінювання критичного мислення є використання багатометодної системи, яка поєднує стандартизовані тести, інструменти експертного оцінювання результатів діяльності здобувачів освіти та засоби отримання зворотного зв'язку щодо того, наскільки освітнє середовище сприяє розвитку критичного мислення. Адаптація розглянутих методик до українського контексту створює реальні передумови для розроблення вітчизняної системи оцінювання критичного мислення здобувачів профільної середньої освіти, яка дасть змогу охарактеризувати різні його аспекти: виконання когнітивних завдань, диспозиційну готовність до застосування критичного мислення, якість міркувань у письмових і усних роботах здобувачів освіти, а також особливості освітнього середовища, що сприяє розвитку критичного мислення здобувачів освіти.

Ключові слова: критичне мислення, оцінювання критичного мислення, профільна середня освіта, міжнародні інструменти оцінювання.

Список використаних джерел

Малихін, О. В., Арістова, Н. О., Ліпчевська, І. Л., Павловська, О. О., & Борзенкова, Т. О. (2025). Організаційно-методичні умови допрофільного та профільного навчання в закладі загальної середньої освіти на засадах концепції Нової української школи. *Проблеми сучасного підручника*, 34, 6–19. https://doi.org/10.32405/2411-1309-2025-34-6-19

Малихін, О. В., Арістова, Н. О., Шелестова, Л. В., Кизенко, В. І., Барановська, О. В., Ліпчевська, І. Л., & Павельчук, М. О. (2025). *Упровадження дидактичних систем*

профільної середньої освіти: Методичні рекомендації. Педагогічна думка. https://doi.org/10.32405/978-966-644-801-2-2025-107

Facione, P. A., & Facione, N. C. (2011). *The Holistic Critical Thinking Scoring Rubric: A tool for developing and evaluating critical thinking. Insight Assessment.* https://insightassessment.com/var/ezflow_site/storage/pdf/Rub_HCTSR%2B-%2BEnglish.pdf

Facione, P. A., Facione, N. C., & Giancarlo, C. A. (2000). The disposition toward critical thinking: Its character, measurement, and relationship to critical thinking skill. *Informal Logic, 20*(1), 61–84. https://www.insightassessment.com/var/ezflow_site/storage/pdf/J_Infrml_Ppr%2B_2000%2B-%2BDisp%2B%26%2BSkls.pdf

Insight Assessment. (n. d.). *California Critical Thinking Disposition Inventory.* https://insightassessment.com/iaproduct/california-critical-thinking-disposition-inventory/

Pearson. (2020). *Watson-Glaser Critical Thinking Appraisal: Assessment efficacy report.* https://www.talentlens.com/content/dam/school/global/Global-Talentlens/uk/CriticalThinking/CTHub/Pearson_Efficacy_Watson-Glaser_2020.pdf

The Critical Thinking Company. (n.d.). *Cornell Critical Thinking Tests Levels X & Z* Administration Manual. https://www.criticalthinking.com/cornell-critical-thinking-tests-levels-x-z-administration.html

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Ірина МАЛИЦЬКА
Інститут цифровізації освіти НАПН України
м. Київ, Україна
https://orcid.org/0000-0003-1598-0120

Штучний інтелект (ШІ) став одним із ключових напрямів цифрової трансформації освіти у Великій Британії. Після активного розвитку генеративних моделей, таких як ChatGPT, Microsoft Copilot та Gemini, британська система освіти почала активно інтегрувати ШІ-технології у навчальний процес, оцінювання та адміністративну діяльність освітніх установ. Міністерство освіти Великої Британії розглядає ШІ як інструмент, що може підвищити ефективність навчання та зменшити навантаження на педагогів (Department for Education, 2025a).

Водночас широке використання штучного інтелекту породжує низку етичних, правових і педагогічних проблем. Серед них – захист персональних даних, академічна доброчесність, достовірність інформації та ризик надмірної залежності учнів від автоматизованих систем. Саме тому на цей час активно формується нормативна база для безпечного використання ШІ в системі освіти Великої Британії, зокрема у школах.

Основним документом, який регулює використання ШІ в освіті, є «Generative Artificial Intelligence (AI) in Education», підготовлений